১.৪ অসমত থকা বিভিন্ন তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাৰ চমু পৰিচয়

১.৪.১ বৰো ভাষা

বৃহৎ চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তৰ্গত তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ ভিতৰত বৰো ভাষা অন্যতম। অসমৰ ভালেকেইখন জিলাত বৰো ভাষা কোৱা জনসমষ্টিৰ অৱস্থিতি আছে। সেইকেইখন জিলা আৰু অঞ্চল হৈছে ক্ৰমে অসমৰ অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা, কামৰূপ, দৰং, নগাঁও, শিৱসাগৰ, লক্ষীমপুৰ, কাৰ্বি আংলং আৰু পশ্চিমবংগৰ কোচবিহাৰ আৰু জলপাইগুৰি, মেঘালয়ৰ গাৰো পাহাৰৰ কোনো কোনো অঞ্চলত বৰো ভাষাগোষ্ঠীয় লোকৰ বসতি আছে। মন কৰিবলগীয়া যে, প্ৰধানতঃ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰে আৰু অৰুণাচলৰ দক্ষিণাঞ্চলত বৰো ভাষা-ভাষী লোকসকলে বসতি কৰি আছে। অসমত বাস কৰা সমতলবাসী বিভিন্ন ভাষা-ভাষী জনগোষ্ঠীসমূহৰ ভিতৰত বৰোসকলেই সংখ্যাগৰিষ্ঠ। ১৯৯১ চনৰ লোকপিয়ল অনুযায়ী কেৱল অসমতে বৰোভাষী লোকৰ সংখ্যা ১১,৮৪,৫৬৯ জন। ২০০১ চনৰ মতে— এই সংখ্যা বৃদ্ধি পোৱাতো স্বাভাৱিক। বিংশ শতিকাৰ প্ৰাৰম্ভিক সময়ৰ বৰো ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিপ্ৰেমী সচেতন ব্যক্তি, শিল্পী আৰু ৰাজনীতিবিদৰ প্ৰচেষ্টাত বৰো ভাষা-সাহিত্যৰ জাগৰণ আৰম্ভ হয়। এই ক্ষেত্ৰত খ্ৰীষ্টিয়ান মিছনেৰীসকলে সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়াইছিলে। এই সময়ছোৱাত বৰো ভাষাৰ সাধুকথা, কিম্বদন্তী, প্ৰবাদ-পটন্তৰমালা সংগ্ৰহৰ লগে লগে লিখিত সাহিত্য সৃষ্টিৰ বাতাবৰণো গঢ়ি উঠে। বৰো ভাষা-সাহিত্যৰ চৰ্চাৰ প্ৰথম চালুকীয়া পদক্ষেপ হিচাপে ১৯৫০ চনত ধুবুৰীত Bodo Literary Club গঠিত হৈছিল। ১৯৫২ চনৰ ১৬ নবেম্বৰ তাৰিখে বৰো সাহিত্য সভা প্ৰতিষ্ঠিত হৈছিল। অৱশ্যে বৰো ভাষাৰ প্ৰকৃত চৰ্চা আৰম্ভ হয় ১৯৬৫ চনত। তাৰ এটা বিশেষ কাৰণ নথকা নহয়। সেই বছৰতে প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্যৰ A Descriptive Analysis of the Boro Language শীৰ্ষক গৱেষণা-পত্ৰ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ দ্বাৰা গৃহীত হয়। পৰৱৰ্তী সময়ছোৱাত ১৯৭৭ চনত এই গৱেষণা-পত্ৰখন গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰাই প্ৰকাশিত হৈছিল। প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্যই চিকুণাই থৈ যোৱা বাটেৰে পৰৱৰ্তী সময়ছোৱাত বৰো ভাষা আগবাঢ়ি যায় আৰু সাম্প্ৰতিক সময়ত বৰো ভাষাটো অসমৰ অন্যতম লেখৰ জনগোষ্ঠীয় শ্ৰেণীৰ ভাষা ৰূপে স্বীকৃত হৈছে।

প্ৰাৰম্ভিক সময়ছোৱাত বৰো লেখকসকলে অসমীয়া-বাংলা লিপিৰে লিখা-মেলা কৰিছিল যদিও ১৯৭৫ চনৰ পৰা বিদ্যালয়-মহাবিদ্যালয়ৰ পাঠ্যপুথিসমূহত দেৱনাগৰী লিপিৰ ব্যৱহাৰ আৰম্ভ হয়। অৱশ্যে খ্ৰীষ্টধৰ্মৰ লগত জড়িত পুথিসমূহ এই ক্ষেত্ৰত কিছু ব্যতিক্ৰম। খ্ৰীষ্টধৰ্ম বিষয়ক পুথিসমূহ তেতিয়াৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে ৰোমান লিপিতে লিখি অহা হৈছে। অসম চৰকাৰে ১৯৫৮ চনতে বৰো ভাষাটোক স্বীকৃতি প্ৰদান কৰে। ১৯৬৩ চনৰ পৰা বৰো ভাষাটো অসমৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ত শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে প্ৰবৰ্তিত হয়। ১৯৬৮, ১৯৭২, ১৯৭৬ আৰু ১৯৯৬ চনত যথাক্ৰমে মাধ্যমিক, উচ্চ মাধ্যমিক, মহাবিদ্যালয় আৰু বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰ্যায়লৈ বৰো ভাষা উন্নীত হয়। ১৯৮৪ চনৰ পৰা বৰো অধ্যুষিত অঞ্চলত অসমৰ সহযোগী ৰাজ্যিক ভাষা হিচাপে স্বীকৃতি লাভ কৰা বৰো ভাষা ২০০৪ চনৰ সংশোধনী অনুযায়ী বৰ্তমান ভাৰতৰ অন্যতম প্ৰধান ভাষা হিচাপে সংবিধানৰ অষ্টম অনুসূচীত অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে। তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাৰ বিশিষ্ট গৱেষক-ভাষাবিদ উপেন ৰাভা হাকাচামে বৰো ভাষাৰ আলোচনাৰ প্ৰসংগত কৈছে যে বৰো ভাষাৰ চাৰিটা প্ৰধান উপভাষাৰ ভিতৰত কোকৰাঝাৰ অঞ্চলৰ ভাষাই মান্য ভাষাৰ মৰ্যাদা লাভ কৰিছে। বৰো ভাষাৰ উপভাষাসমূহৰ ভিতৰত এই উপভাষাটোক উত্তৰ-পশ্চিম উপভাষা হিচাপেও জনা যায়। গোৱালপাৰা, দক্ষিণ কামৰূপ আৰু গাৰো পাহাৰ অঞ্চলত প্ৰচলিত বৰো ভাষাৰ ঔপভাষিক ৰূপটোক দক্ষিণ-পশ্চিম উপভাষা বোলে। দৰং, লক্ষীমপুৰ, অৰুণাচলৰ কিছুমান অঞ্চলত প্ৰচলিত থকা বৰো ভাষাৰ ঔপভাষিক ৰূপটোক উত্তৰ-মধ্য অসম উপভাষা আৰু নগাঁও, উত্তৰ কাছাৰ আৰু কাৰ্বি আংলঙৰ পাৰ্শ্বৱৰ্তী অঞ্চলত প্ৰচলিত বৰো ভাষাৰ ঔপভাষিক ৰূপটোক দক্ষিণ অসম উপভাষা বোলে। এইখিনিতে উল্লেখ কৰিব পাৰি যে কোনো কোনো পণ্ডিতে পশ্চিমবংগ আৰু নাগালেণ্ডত প্ৰচলিত মেছ ভাষাকো বৰোৰ উপভাষা হিচাপে দেখুৱাব বিচাৰে। ভাষাবিদ ৰাভা হাকাচামে এই বিষয়ে তেওঁৰ আলোচনাত উল্লেখ কৰিছে। পুনৰ ভাষাবিদ উপেন ৰাভা হাকাচামে বিস্তাৰিতভাৱে কৰা আলোচনাৰ আঁত ধৰিয়েই যদি আমি বৰো ভাষাৰ বিশিষ্ট লক্ষণসমূহৰ কথা আলোচনা কৰোঁ, তেতিয়া আমি ভালেমান কথা জানিব পাৰো। বৰো ভাষাত বিশিষ্ট ধ্বনিৰ সংখ্যা অতি সীমিত। ৬টা স্বৰধ্বনি (ই, এ, আ, ও, উ, উ'), ১৪টা ব্যঞ্জনধ্বনি (ফ, থ, খ; ব, দ, গ; ম, ন, ঙ; ছ, জ, হ; ল, ৰ) আৰু দুটা অৰ্দ্ধস্বৰ (ৱ, য়)ৰ লগতে চাৰিটা সুৰৰ প্ৰয়োগ বৰোত আছে। অৱশ্যে বৰোত উচ্চ আৰু নিম্ন সুৰ দুটাহে অতি প্ৰবল ৰূপত ধৰা দিয়ে।

বৰো ভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব প্ৰধানকৈ দুটা ভাগত ভগাই আলোচনা কৰিব পাৰি— (ক) সব্যয় আৰু (খ) অব্যয়।

সব্যয়ত অন্তৰ্ভুক্ত হয় নামশব্দ (বিশেষ্য, সৰ্বনাম আৰু সংখ্যাবাচক শব্দ) আৰু ক্ৰিয়া শব্দ (ক্ৰিয়া, বিশেষ্য আৰু ক্ৰিয়া বিশেষণ)

সেইদৰে অব্যয়ত অন্তৰ্ভুক্ত হয় কেতবোৰ বিশেষণীয় আৰু ক্ৰিয়া বিশেষণীয় শব্দাংশ, সংযোজক আৰু ভাববোধক অব্যয়।

১.৪.২ ৰাভা ভাষা

তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষা পৰিয়ালৰ বৰো বৰ্গীয় ভাষাৰ অন্য এটা ভাষা হৈছে ৰাভা ভাষা। অন্যান্য তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষা পৰিয়ালৰ ভাষাৰ তুলনাত ৰাভা ভাষাই অধিক বাহ্যিক প্ৰভাৱপুষ্ট ভাষা। এই ভাষাটো বিশেষভাৱে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ নামনি ভাগত প্ৰচলিত। ৰাভা ভাষাৰ প্ৰধান উপভাষা তিনিটা। সেইকেইটা হৈছে ক্ৰমে ৰং দা বা ৰং দানি, ছোংগা বা কোচা আৰু মায়তা বা মায়তৰি উপভাষা। এই উপভাষাকেইটাৰ ভিতৰত ৰংদা বা ৰংদানি উপভাষা মান্য ভাষা হিচাপে স্বীকৃত হৈছে। গোৱালপাৰা আৰু গাৰো পাহাৰৰ সীমামূৰীয়া অঞ্চলত ৰাভাৰ এই উপভাষাটোৰ প্ৰচলন আছে। মন কৰিবলগীয়া যে ৰংদানি উপভাষাটো গাৰো ভাষাৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত। জলপাইগুৰি, কোচবিহাৰ আৰু অবিভক্ত গোৱালপাৰাৰ উত্তৰ অঞ্চলত ছোংগা বা কোচা উপভাষা চলে। উল্লেখযোগ্য যে এই উপভাষাত প্ৰাচীন ৰাভা ভাষাৰ কেতবোৰ বৈশিষ্ট্য সংৰক্ষিত হৈ আছে। এই দুটা উপভাষাৰ মাজত অল্পসংখ্যক ৰাভা জনসমুদায়ে অসমীয়া-বাংলা আদি আৰ্য গোষ্ঠীয় ভাষাৰ দ্বাৰা গভীৰভাৱে প্ৰভাৱপুষ্ট মায়তা বা মায়তৰি উপভাষা কয়। ১৯৭১ চনৰ লোকপিয়ল মতে মুঠ ৰাভা জনসংখ্যাৰ এক তৃতীয়াংশ লোকৰ মাজতহে ৰাভা ভাষাৰ প্ৰচলন আছিল (১,৫১,৯৩৭ জনৰ বিপৰীতে ৪৩,২৪১ জন)। পৰৱৰ্তী সময়ত ১৯৯১ চনৰ লোকপিয়লত এই সংখ্যা বৃদ্ধি হৈ ১,২১,৪২৪ জন হয়। ধাৰণা কৰা হয় যে ৰাভা ভাষী লোকসকলৰ মনত সৃষ্টি হোৱা

জাগৰণৰ বাবে পাতি, দাহৰি, বিটলীয়া, টোটলা আৰু হানা— এই পাঁচোটা ৰাভা ঔপভাষিক গোটৰ তৰুণসকলে নিজৰ মাতৃভাষাৰ প্ৰতি সচেতন হৈ তাৰ চৰ্চাত মনোনিবেশ কৰাৰ বাবে এই সকাৰাত্মক পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি হৈছিল। ১৯৮৮ চনৰ পৰা অসমৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ত এটা বিষয় ভাষা হিচাপে অসমীয়া লিপিৰে ৰাভা ভাষা প্ৰৱৰ্তিত হৈ আহিছে। সম্প্ৰতি ৰাভা ভাষাৰ অভিধান, ব্যাকৰণ, গৱেষণা-পত্ৰ আদি প্ৰকাশিত হৈছে। ১৯৭৩ চনত জন্ম হোৱা বেবাক ৰাভা ক্ৰৌবাং ৰুঞ্চুম অৰ্থাৎ ৰাভা সাহিত্য সভা আৰু ১৯৮২ চনত গঠিত হোৱা ৰাভা ভাষা পৰিষদে ৰাভা ভাষা-সাহিত্যৰ সৰ্বাংগীন বিকাশৰ বাবে নানান আঁচনি প্ৰস্তুত কৰিছে।

ৰাভা ভাষা সম্পৰ্কীয় আটাইতকৈ পুৰণি লিখিত নিদৰ্শন হ'ল ১৯০০ চনত Rev. A. F. Stephen-এ ৰংদানী উপভাষাত অনুবাদ কৰা *The Prodigal Son* নামৰ নীতিকথা। তেওঁৰ সেই অনূদিত লেখাটো ১৯০৩ চনত গ্ৰীয়েৰছনে তেওঁৰ বহুমূলীয়া কৃতি *Linguistic Survey of India*-ত অন্তৰ্ভুক্ত কৰি অইন সমমূলীয় ভাষাৰ সৈতে ৰাভা ভাষাৰ তুলনামূলক বিশ্লেষণসহ সাত পৃষ্ঠা জোৰা বিৱৰণ দি অন্যতম ভাষা হিচাপে ৰাভা ভাষাক স্বীকৃতি প্ৰদান কৰি গৈছে। এই ভাষাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি বৃটিছ এণ্ড ফৰেন্ বাইবেল ছ'চাইটিয়ে ১৯০৯ চনত বাংলা লিপিত *মাৰ্কনি নিমা সাইকাই কাথা* নামৰ ধৰ্মপুস্তক এখন ৰচনা কৰিছিলে।

১.৪.৩ কাৰ্বি ভাষা

কাৰ্বি (মিকিৰ) ভাষাক চীন-তিব্বতীয় মূলৰ তিব্বত-বৰ্মীয় শাখাৰ অসম-বৰ্মীয় উপশাখাৰ অন্যতম প্ৰধান শ্ৰেণী তিনিটা— বৰো, নগা অথবা কুকি-চীন-কোনোটোতে অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব নোৱাৰি। দুই-এগৰাকী ভাষাবিদে কাৰ্বি ভাষাক বৰো বৰ্গৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব খোজে যদিও এই ভাষাত নগা নতুবা কুকি-চীন বৰ্গীয় ভাষাৰ লক্ষণহে বেছিকৈ পোৱা যায়। কাৰ্বি ভাষাৰ প্ৰধান উপভাষা তিনিটা— ভৈয়ামৰ ভুই, ৰংখাং আৰু আমৰি। সম্প্ৰতি ডিফু অঞ্চলত প্ৰচলিত কাৰ্বি ভাষাৰ উপভাষাটোৰ আধাৰত পাঠ্যপুথি আদি প্ৰণয়ন কৰি প্ৰাথমিক স্তৰত কাৰ্বি ভাষাৰে শিক্ষাদানৰ ব্যৱস্থা লোৱা হৈছে। কাৰ্বি ভাষাৰ নিজস্ব লিপি নাই। গতিকে ৰোমান আৰু অসমীয়া— উভয় লিপি পুথি-পাঁজি লিখা হৈ আহিছে। ২০০১ চনৰ লোকপিয়ল অনুযায়ী অসমৰ কাৰ্বি আংলং জিলাত থূপ খাই থকা কাৰ্বি ভাষা-ভাষী লোকৰ সংখ্যা আছিল ৩,৫৫০৩২ গৰাকী। অসমৰ নগাঁও, মৰিগাঁও, কামৰূপ, দৰং আদি ভৈয়ামৰ জিলাসমূহতো কিছু সংখ্যক

কাৰ্বি লোকৰ বসতি আছে। এইখিনিতে উল্লেখ কৰি থোৱা ভাল হ'ব যে জনজাতীয় ভাষাসমূহৰ ভিতৰত কাৰ্বি ভাষাটোৱে তৃতীয় সৰ্বোচ্চ স্থান লাভ কৰি আছে।

কাৰ্বি ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্ব বিচাৰ কৰিলে আমি দেখিবলৈ পাম যে কাৰ্বি ভাষাত সাতটা স্বৰধ্বনি (দুটা সুৰসহ) আৰু উনৈশটা ব্যঞ্জন ধ্বনি পোৱা যায়। ভাষাবিদ V. Y. Jayapaul-ৰ মতে এই ভাষাত কেৱল পাঁচটা বিশিষ্ট স্বৰ (তিনিটা সুৰসহ), কিন্তু চৌবিশটা বিশিষ্ট ব্যঞ্জনৰ প্ৰয়োগ আছে। কাৰ্বি ভাষাৰ ধ্বনি ৰীতিৰ বিশেষ মন কৰিবলগীয়া দিশটো হৈছে যে ইয়াত উচ্চ কেন্দ্ৰীয় স্বৰধ্বনি আৰু গ ব্যঞ্জন ধ্বনি অনুপস্থিত। স্বৰৰ দীৰ্ঘতা, অনুনাসিকতা আদি বিশিষ্ট ধ্বনি নহয় যদিও শ্বাসাঘাত বা বলাঘাতে কাৰ্বি ভাষাত অৰ্থৰ বিৰোধ ঘটাব পাৰে। উদাহৰণ স্বৰূপে— জিভাৰ কেঁকুৰি ভঙা সাদৃশ্যধৰ্মী শব্দ পাঁচোটা একেটা বাক্যত প্ৰয়োগ হ'লে বলাঘাত অনুযায় অৰ্থৰ সলনি হয়। যেনে—

লাং = পানী বা চা

লাং লাং = চাওঁচোন

লাং লাং লাং = পানী চাওঁচোন

লাং লাং লাং লাং = পানী চাওঁ কি নাচাওঁ

লাং লাং লাং লাং লাং = নিজে আহি চোৱাচোন পানীক।

ভাষাবিদ উপেন ৰাভা হাকাচামে তেওঁৰ ভাষা সম্পৰ্কীয় আলোচনাত কাৰ্বি ভাষাৰ ৰূপতত্ত্বকো সামৰিছে। সেই মনোজ্ঞ আলোচনাৰ পৰা আমাৰ এইটো ধাৰণা হয় যে ৰূপগতভাৱে কাৰ্বি ভাষাত বহুতো স্বকীয় বৈশিষ্ট্যৰ লগতে তিব্বত-বৰ্মীয় বৈশিষ্ট্য ৰক্ষিত হৈ আছে।

১.৪.৪ মিছিং (মিৰি) ভাষা

ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত প্ৰচলিত তিব্বত-বৰ্মীয় মূলৰ উত্তৰ অসম শাখাৰ একমাত্ৰ ভাষা হ'ল মিছিং ভাষা যাক এসময়ত মিৰি ভাষা আখ্যা দিয়া হৈছিল। মনত

ৰাখিবলগীয়া যে উত্তৰ অসম শাখাত অন্তৰ্ভুক্ত হোৱা অন্যান্য উল্লেখযোগ্য ভাষাসমূহ হৈছে ক্ৰমে— অকা (হ্রুছ'), আবৰ (আদি), ডফলা, মিছিমি, মিৰি (মিছিং) ইত্যাদি। সম্প্ৰতি অসমত মিছিং ভাষা প্ৰচলিত থকা অঞ্চলসমূহ হৈছে ক্ৰমে উজনি অসমৰ লখিমপুৰ, শিৱসাগৰ, যোৰহাট, দৰং, শোণিতপুৰ আদি। ১৯৯১ চনৰ লোকপিয়ল অনুযায়ী মুঠ মিছিং ভাষী লোকৰ সংখ্যা ৩,৮১,৫৬২ জন।

ভাষাবিদ উপেন ৰাভা হাকাচামে তেওঁৰ গ্ৰন্থত মিছিং ভাষাৰ আলোচনাৰ প্ৰসংগত লিখিছে যে মিছিং ভাষাতো অন্যান্য ভাষাৰ দৰে কেইবাটাও উপভাষা আৰু স্থানীয় উপভাষা আছে। মিছিং ভাষাৰ নিজস্ব লিপি নাই। এই ভাষাৰ লিখিত পৰম্পৰাও সিমান পুৰণি নহয়। প্ৰথম অৱস্থাত বৃটিছ বিষয়াসকলে ৰোমান লিপিৰ সহায়ত এই ভাষাৰ চৰ্চা কৰিছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত অসমীয়া লিপিৰ সহায়ত এই ভাষাৰ চৰ্চা আৰু সৃষ্টি আৰম্ভ হয়। ১৯৮৫ চনৰ পৰা এই ভাষাটো অসমৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ত শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে প্ৰৱৰ্তিত হৈ আহিছে। মিছিং ভাষাত কেইবাখনো ব্যাকৰণ পুথি আৰু অভিধান প্ৰণয়ন কৰা হৈছে। বৰ্তমান এই ভাষাটো মান্যকৰণৰ পৰ্যায়লৈ উন্নীত হোৱাৰ পথত। এই ভাষাৰ দুটা উপভাষা ক্ৰমে ছাঃ য়াং (sa: yang) আৰু পাগ্ৰ-দু'লু-দাম্বুগ্ (Pagro-Delu-Dambug) এই দুটা উপভাষা গোষ্ঠীৰ মাজত ধ্বনি-ৰূপ-শব্দ সম্ভাৰৰ ক্ষেত্ৰত স্বকীয়তা দৃশ্যমান।

১.৪.৫ ডিমাছা ভাষা

তিব্বত-বৰ্মীয় মূলৰ বৰো শাখাৰ অন্য এটা উল্লেখযোগ্য ভাষা হৈছে ডিমাছা ভাষা। অসমৰ ভৌগোলিক পৰিমণ্ডলৰ প্ৰতি দৃষ্টি আৰোপ কৰি এইটো বোধগম্য হ'ব

যে অসমৰ উত্তৰ কাছাৰ (ডিমা হাছাও), কাছাৰ, কাৰ্বি আংলং আৰু নগাঁৱৰ বিভিন্ন স্থানত ডিমাছা ভাষী লোকসকলৰ বসতি আছে। অসমৰ চুবুৰীয়া ৰাজ্য নাগালেণ্ড আৰু মণিপুৰৰ সীমামূৰীয়া অঞ্চলতো ডিমাছাবাসী লোকৰ অৱস্থিতি আছে। অতীতত ডিমাছা ভাষীসকলে নিজকে মহাভাৰত খ্যাত হিড়িম্বাৰ বংশধৰ হিচাপে এনে নাম হোৱা বুলি ভাবে। ভাষাবিদ উপেন ৰাভা হাকাচামে তেওঁৰ আলোচনাত উল্লেখ কৰিছে যে ডিমাছা ভাষাটো প্ৰধানতঃ চাৰিটা শাখাত বিভক্ত। সেইৰূপে সেই সেই উপভাষা কোৱা লোকসকলক এইদৰে চিহ্নিত কৰিব পাৰি—

হাছাওছা (উত্তৰ কাছাৰৰ মান্য ভাষা-ভাষী), হাৱাৰছা (কাছাৰৰ দেৱান উপভাষা-ভাষী), দেমৰাছা (নগাঁৱৰ হোজাই লংকা অঞ্চলৰ উপভাষা-ভাষী) আৰু দিজুৱাছা (কাৰ্বি আংলঙৰ ধনশিৰি অঞ্চলৰ উপভাষা-ভাষী)। ২০০১ চনৰ লোকপিয়লমতে এই ভাষা-ভাষী লোকৰ সংখ্যা ৮৪,৬৫৪ জন। এই ভাষাটো ভাৰতীয় সংবিধানৰ অষ্টম অনুসূচিতৰ বহিৰ্ভূত ভাষা। এই ভাষাটোৰ উপযুক্ত বিকাশ সাধন হোৱা নাই। অৱশ্যে সুখৰ বিষয় যে ডিমাছা ভাষাত সাহিত্য চৰ্চাৰ পৰিবেশ সৃষ্টি হৈছে। দুই-এখন ব্যাকৰণ, শব্দপুথি প্ৰকাশ আৰু অন্যান্য সাহিত্যসুলভ ৰচনাৰ সৃষ্টিয়ে তেনে এক সকাৰাত্মক পৰিবেশ সৃষ্টি কৰিছে। উপেন ৰাভা হাকাচামে তেওঁৰ আলোচনাত ডিমাছা ভাষাৰ প্ৰসংগত কৈছে যে এই ভাষাটো এসময়ত অযোগাত্মক আৰু সুৰপ্ৰধান আছিল যদিও সংস্কৃত বা ইংৰাজী ব্যাকৰণৰ আৰ্হিত যুগুতোৱা ভাষা বিষয়ক পুথিত সেই বৈশিষ্ট্য সম্বন্ধে বিশদ বিৱৰণ পোৱা নাযায়। তাৰ পৰিৱৰ্তে প্ৰত্যয়ান্ত যোগাত্মক ভাষাৰ দৰে এই ভাষাতো বিভক্তি-প্ৰত্যয়যোগে বচন, লিংগ, কাৰক, ক্ৰিয়া আৰু পদৰ সাধন হয়। ডিমাছা ভাষাত ১৭টা ব্যঞ্জন, ৬টা স্বৰ আৰু ২টা অৰ্ধস্বৰৰ প্ৰয়োগ আছে। ঋণকৃত শব্দত কাচিৎ অন্যান্য বৰ্ণৰো প্ৰয়োগ পোৱা যায়। সুৰৰ পৰিৱৰ্তে ডিমাছাত স্বৰৰ মাত্ৰাহে (হ্ৰস্ব-দীৰ্ঘ) বিশিষ্ট ধ্বনিৰ মৰ্যাদা লাভ কৰিছে।